

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Բուսճուգ, 18 նոյ. 1903

Ամսոյ 16ին Արական վարժարանի սրահում բանախօսեց պ. Հրահատ Կամսարի նիթ ունենալով հայկական յեզափոխութիւնը ներկայում:

Մի հոծ բազմութիւն շտապաւ եկել էր լսելու պ. բանախօսը: Էս տեղ համարձակօրէն կարող ենք ամել որ: Եթէ բոլոր Հնչակեան ներկայ վարիչները Հրահատի նման են խորհում. նրանք արժանի են կոչուելու յեզ. կուսակցութիւն:

Սկզբից՝ նա մի հայեացք գցեց 90ական թ. ականները ապստամբական շարժումները վրայ, վեր հանեց Սասունցիի ըմբոստեցիին, նկարագրեց Զէյթունի քոտասունը եւ հինգ օրեայ պատերազմը, դիտել տեսց հայկ. այդ ոստանին մինչեւ ցայժմ թրքաց կողմէ անձնամոխի ձայլը. սա ուրիշ բանի արդիւնք չէ ասաց, եթէ ոչ բուն մը քաջերու պատերազմիկ բնատրուիւնն:

Հայկական այն անգրասնիկ շարժումները ժամանակ ցնցեց եւրոպական դիւրամտաբան եւ ծրագրեց 95ի մայրսեան բարենորոգումները:

Հակալեզափոխականները, որոնք այդ ժամանակում մի ստուար թիւ կին կազմում անձնայան ամենազորուելի հաշիւներէ թեւադրեալ՝ ինք գիրքնին յեզափոխականներ հոշակելու ցածու թիւը ունեցան երբ տեսան թէ իրենց երազած գեղեցիկ արչալոյսը աւակաւին շատ աղօս էր ու կարօտ հայկական արիւնին, մարախի նման լացեցին հրապարակ եւ ըսկասան զատարիտեւ ամէն մի յեզափոխական քայլ եւ վերագրեցին հայկ. արիւնին վազը կուսակցութեանց անհետատեսութեանը:

Արժիար 95 թուականին, արիւնի ստապապանքի օրերում այսպիսի մի գործ արեց որ պատակտեց գործն կուսակցութիւն մը: Հնչակեանութիւնը, սակայն եւ այնպէս պատակտեւած միջոցին կար նաեւ ուրիշ կուսակցութիւն մը, որը ներկայանում էր իբր Ֆակտօր, այն էլ Դաւնակցութիւնն է, որը շարունակեց եւ շարունակում է ընդհատուած յեզափոխական պայքարը: Այդ երկու

կուսակցութեանց անցեալում ունեցած գործունէութիւնը վնասակար թէ օգտակար՝ այդ պիտի պարզե ապագայ պատմութիւնը:

Իրութեան ամբիւ պ. բանախօսը ասաց թէ՛ երբ վերակազմեալները ջանացին Դաւնակցութեան հետ միանալ իրենց ամենաաղոտտ մտածումը գործադրելու նպատակաւ: Դաւնակցութիւնը կանխապէս շեղուած սուլեամբագոյնակեց լինելիք շարիքները մի քանի պայմաններով միայն ցանկութիւն յայտնեց միանալ. այս անյաղողութիւնից նրանք չի վնասած մեզ գիտում արին ու մենք բուն գործի շարժ նկատելու անհրաժեշտ է ամէն ինչ մտածելով միացանք. բայց շարաչար կերպով խորուցանք: Հետեւեանք պարզ է, մի տարւայ ընթացքում, արտասանմտում ինկան եօթ զուեք, եօթն էլ յեզափոխական, անձնուրաց, զազափարուած զինուորներ, որոնք ինձ համար ամենաուրեշ են, բայց արանց պատասխանատուութիւնը ծանրանում է յետին մտքերով առաջնորդուած անհասանելի վերայ, որոնք արդէն իրանց սեւ գերը խաղացին միութեան ժամանակում իսկ:

Այդ ոճիւնները մեզանում բնաւ վերէ ժխնագրութեան ոգի չեն մտցրած, սկզբունքով զէմ էինք եւ ենք, եղբայրս պատուութեան ազգակործան սրտէմքն:

Արդէն քննել ենք պատգամաւորական ժողովում Միտի եւ Զիթնեանի սպանութիւնները, որոնց բոթաբեր լուրը մեծ մայնասուն գցեց կեղծ դիմակաւոր յեզափոխականները շարքերում: Գրպէս գի շիւնի թէ հնչ. կենտրոնի անդամներին մէ քանիսի քմահաճոյքներին զոհ գնացած լինին: Իտերբաղաբար ամէն ինչ պարզեց, եւ որոշել ենք թէ սրանից յետոյ էլ էսպիսի մի զէպք էլ պատահէ, ով կուզէ թող լինի առանց խորութիւն գնելու՝ պատմի ենթարկվում է:

Յետոյ ի միջի այլոց յայտնեց թէ՛ առաջին օրէն մինչեւ հիմա Ռուսիոյ հայկ. յեզափոխ. կազմակերպութիւնները չի զլացան իրար օգնելու. ազատագրումի գործումը. ասոր ապացոյց կրնայ համարուիլ եկեղեցապատկան կազմաների դրաման աւթիւ ժողովրդին ցոյց տուած զինեալ

քին եւ թէ զպրոցին մէջ:

Յանրեկոչման գիտակից եւ խեղճաս լ յալու համար պարտի անհատ քի մասնաւոր շարիով կարողութիւն ունենալ իրեն յարմարագոյն ասպարէզ մը ընտրելու: Դաւնակցութեան անհատականութեան առաջնորդող, սուրբ զարգացնող ու ինքնաճանաչ խնդարթնցնող եւ մշակող զեթիւն:

Կը յանգինք ուրեմն սա նկարկացութեան, թէ ապահով եւ հաստատ հիմունքի վրայ դրուած կրթութիւն մը կը խնամէ մարմինը, կը հրահրէ ու կաշնուցնէ բարոյական ձգտումները եւ կառավարող եւ կը բարձրացնէ միտքը:

Ուրեմն մասնաւոր սերունդի դատարարութեան գործը ինչո՞ր ըլլայ հայութեան ամենէն մեծ հոգեբէն մին...:

Իկսիլոն

ՌՈՒԻԷՆ ԵՆԵՄԱՆԵԱՆ

(ԳԵՌԻ)

Քեռիի քաջագործութիւնները շատ շատ են: Պատմեմք երկու զէպք եւս. Գ* թիւը գիւղին շէյխը անխղճօրէն կը հարստահարէր մերձակայ հայ ազգաբնակիցութիւնները, Քեռի չի վարանի որ ցերեկով անոր տունը մտնել քանի մը ընկերներով, վրէժխնդրութեան ոգով վառուած: Ենչիւր բացակայ տունը կը գտնուէին անոր հարձը ու ծեր մայրը. այն պահուն, երբ Քեռի կուզէ աւարի տալ տունը, հարձը, որ աննկատելի միացած էր, երդիկ կը բարձրացայ ու հազար կը կանչէ, Քեռի կը պաշարուի դաշտերուն մէջ աշխատող մշակներէն՝ մանգաղով ու գաւազանով զինուած, եւ միեւնոյն ատեն 50 ձիաւոր զօրքի խմբէ մը, որ պատահամբ այդ միջոցին գիւղէն կանչեց ու կուզէր պահ մը հոն հանգստանալ: Քեռի գուրս կը ցատկէ տունէն ու կը հրամայէ զէպի բլուրը գտնուող կէտը բռնող բազմութեան վրայ կրակ ընել:

ՓՅԵՐ ՈՒ ՎԱՐԴԵՐ

ՆՈՒԷՐ Ս. Զ. — ԻՆ

ԳԼՈՒԽ Գ.

Երկու օրիորդները լուսնին եւ լուռութիւնը բաւական երկար տեսցը: Լիզան անձնատուր եղաւ իր մտքերին, իր օղը ցնցած երբեմնի երազներին, նրա գրաւիչ, սեւ աչքերը մի ակնթարթում կորցրին իրենց կենդանութիւնը, որը միշտ իր շրջապատողները վրա կենսաբեր ազդեցութիւն էր թողնում:

Օրիորդ Զուլալն էլ մտածում էր: Նկատելով որ Լիզան տանջվում է իր խօսքերի թողած ազդեցութիւնից, խղճահարկում էր որ իր դատարարութեան մէջ այնքան առաջ գնաց ու մի անգամից ուղեց չքնաղ, հրեշտականման ու մաքուր աղջկայ սրտից դուրս վանել Արշակին, որը, իր կարծիքով բոլորովին արժանի չէր այդպիսի մի անգնահատելի սրտին

Պաշտպանութիւնը սարսափահար կը փախչին այդ կէտէն ու կը թողուն ազատ անցք մը գէպի բլուրը: Երկու երեք ընկեր, ալ ու ձախ պաշտպանութեան իրենց գիւղին մէջ գտնուած ընկերներէն, կը յաջողին բլուր հասնել ու իրենց կարգին պաշտպանել այս վերջինները՝ ալ ու ձախ գնդակահարելով բազմութեան երկու թեւերը: Քեռի իր այս ազգագրական հնարագիտութեամբ, կը յաջողի իր ընկերներով անհետանալ, մէկ հեծեւազօրք մտնած եւ քանի մը պաշտպանութեան վրայ դրուած զէպի վերջը:

Իրիկունն ու շատն յագնած կը մտնեն այն ժամ, գիւղին խմբովին հաց ձարելու համար, Գիւղապետը սարսափահար Քեռիի ոտքը կիցնայ ու օգնութիւնն կը խնդրէ: Այդ վայրկեանին, իրօք գիւղապետին տունը իջած՝ կուտէին, կը խմէին քիւրսոյ շաղկաւոր աւակներ, որոնք երկար ժամանակներէ ի վեր հայ քիւղերու պատահականները դաժան կ'էին: Վարանելու ժամանակ չկար: Քեռի քանի մը ընկերներով կը մտնէ գիւղապետին տունը ու յաւկարծակիի եկողի մը բոլոր երեւոյթովը՝ քրդական լեզուով կը բարեւէ աւագապետը ու անոր շուք ընկերները. կը պարզէ անոնց իր մէկ գեղեցիկ մտազբոսութիւնը, խոշոր աւագակային ձեռնարկ մը, ու կը հրաւիրէ գտնուած այն իրիկուն լիզ գայն իրագործել, միացած ու ծերով: Քեռի աւագակայնը սերբայօժար կը համաձայնի, Գիւղապետին հարցը այդ, միջոցին բարեւ բռնած՝ կը պատահէր քիւրսոյ աւագակայնուներուն իրեն սահմանած եղբակայն վայրկեանին. երբ Քեռի անոր սերկայութիւնը աւելորդ կը համարէ եւ կը խեղադրէ թողուլ գայն: Իր ընկերներով ճանչել վերջ՝ Քեռի կը հեռանայ աւագակայնով գիւղէն ու փոխանակ զէպի իրագործութիւնը ծրագրելու անաշխարհութեամբ կատարելու: Զրպանի հնչակ պայմաններ պահ մը կը խցեն գիւղերային լուռութիւնը... Հայաստանի լուսնին ու ձորերը կը կրկնեն այդ արգար վճիռը ու կը ձայնակցին անոր անտալայլ, որուն իրաւարար ու գործադրող կը կանգնէր հայ հայրուկի հրացանը:

Երբ շուկո

Շարունակելի)

տիրապետելու: Իր այդ խոհերի մէջ Զուլալեանը դուրս նայեց եւ նկատեց որ մութը ընկնում է ու այդ առիթով ից օգտվելով ուղեց վերջ տալ լուռութեան եւ հեռանալով Լիզային թողնել իր միայնութեանը մէջ, որպէսզի աւելի ազատօրէն կարողանայ իր զգացումները հաշիւը կարգի բերել:

— Էհ, Լիզա, խանդաղատանքով լուռութիւնը խցեց օրիորդ Զուլալեանը, օրը մթնեց, եւ գտնուեց Երբողութիւն հողիս որ այնքան կոպտութեամբ դիպայք սրտի խորքում թաղված վէրքին, եւ կարծես աւելի մեծ հարված տուի: Բայց այդպէս պէտք էր. աւելի լաւ էր ինձնից խմանայր, որովհետեւ գիտէի այդ գաղանի վէրքի դողութիւնը եւ անաշխուն եմ եղել որ չեմ հաստատել Արշակի երեւութական այժմանքներին, ու նկատել եմ որ դու անտարբեր չես զէպի Արշակը, նաեւ աշխատել եմ քեզ կողմակի կերպով ըմբռնել տալ որ նա արժանի չէ քո համակրանքին եւ քո գաղտնի պաշտամունքին:

ստամունքին:

— Բայց, կրկնում եմ, ընդ միջեց Լիզան, այս անգամ առանց իր զգացումները թաղանելու ճիգեր թափելու, Արշակը, գոնէ իմ վերասերմամբ, մեղաւոր չէ, եւ նրան չէ կարելի կեղծիքի մէկ դատապարտել: Որովհետեւ նա երբեք չի կարողացել հասկանալ իմ սրտի գաղտնիքը, եւ նրան երբեք զգացնել չեմ տուել որ մի անանձին, սէր արտայայտող համակրութիւն ունիմ զէպի ինքը: Ընդհակառակը նրա կողմից եւ նկատել եմ արտակարգ համակրութեան նշաններ, բայց համազված լինելով որ Արշակը իր ընդունակութիւններով, իր կորովով եւ բարոյական յատկութիւններով մի կարեւոր հանրային գործիչ կարող է լինի մեր դժբաղդ ժողովրդի մէջ, աշխատել եմ բոլորովին անտարբեր ներկայանալ, որովհետեւ ոճրագործութիւն եմ համարել նրա զէպի հայրենիքը ունեցած սէրը եւ պարտականութիւնները կատարելու տրամադրութիւնը ջլատել: Թէեւ, ինչպէս այժմ եմ տես-

նուս, եւ սխալ եմ դատել, որովհետեւ Արշակը ինձ հետ միշտ իր հանրային պարտականութիւնները կատարողի դերի մէջ կը մնար, իսկ նստեցժողովի հետ միանալով, ո՛չ: «Ով շուտ, նա կուտ» ասում է ասոսը: Նատկատան սրագ շարժվեց, նա տիրացաւ Արշակի սրտին, եւ հաւանական է որ այդ տիրապետութեամբ թողնուի լինի: Բայց հանդիսակոյ. մի երեւակայիր որ Արշակը այդ քայլը կարող է ինձ խորտակել: Այո, եւ նրան սիրում էի, բայց, ինչպէս երեւում է այդ սէրը այնքան զօրաւոր չէ եղած, որ եւս կարողացել եմ նրան բոլորովին նկատելի չը դարձնել: Անշուշտ ցաւ զգում եմ, բայց այժմվանից կարող եմ ասել որ այդ ցաւը կանցնի, թերեւս ոչ այնքան շուտ, բայց կանցնի. աւելի լաւ կը լինէր որ բոլորովին համակրած չը լինէի. բայց ո՞վ չէր համակրում Արշակին. այդ ըտտ երեւոյթին ժամանակակից ազգափարական բիւրեղացած հայ տակիւն...

— Եհ, շատ ուրախ եմ Լիզա, շատ

Թաւրիչ 30 հոկտ 1903

(Շար. Ասխորհրդ. քիւնի)

ընդդէմութիւնը. Հայրիկն անգամ ասաց ՅՈՒՆԱՆ ԲԱՆԱԿՆԵՐԻ արիւնքները կործանող անհոգ անհոգութեանը նոյնիսկ կեանքը մէջտեղ դնելով:

Այսպիսի պարագաներում կուսակցութիւնները կը թողնեն ծրագրային տարբերութիւնները ու արմուկ արմուկի տուած մի մարմին դարձած յառաջ կը նետուին: Նա ցոյց տուց թէ որպիսի եռանդով Ռուսաստանում երկու կուսակցութեանց գործիչներ գիւղէ գիւղ քաղաքէ քաղաք ման գալով երկու տարուց ի վեր յեղ գործախարը մացրին էնտիկէնտէ սկսեալ մինչեւ գիւղացու անտառ գրիւններ, որի արդիւնքը եղաւ ժողովրդային ըմբոստանը Շարիքովի պէս:

Յարգելի ասենախօսը վերջացուց իր խօսքը սպէս՝ Գաղափարային միութիւնը անկարելի է եւ պէտք է լինի. որովհետեւ ուր որ սօցիալիզմ չկայ հոն կայ յեռադիմութիւն: Կուսակցութիւններին անհրաժեշտութիւնը շեշտեց եւ ասաց թէ՛ այն կուսակցութիւնը որ մտաւորականի մը վրայ է հենուած, խեղճի մը կրթնած է. յառաջընթացում է միշտ. եւ որքան էլ կուսակցական պրօպագանտը ծաւալուած է այն ասան աւելի եւս յառաջանում է յեղ. գաղափարն ու գործը. օրինակ բերցնելով յունական պարլամենտարիզմը բայց իր տանկական բանակը սոքա դրոշմ յունական հողը՝ ամէն կարծիք մէկդի գցած ազգային ոգով գաղափարած նետուեցան պատերազմի դաշտը:

Ռ. Բեմն մենք եւս կրնանք մնալ կուսակցական, բայց երբ խնդիրը գալիս է ազատագրութեան գործին, որը միմիայն «Ճանկահայաստանում կարող է լինել» էնտարիք պէտք է վերցնուի ամէն մի կուսակցական ու անձ. նախան հաշիւ եւ նետուի կուս. դաշտը, այդ սրբաւայրը եւ համերաշխաբար գործել: Ուրեմն կէցցէ՛ յեղափոխութիւնը, կեցցէ՛ ազատութիւնը:

Մրա յաջորդեց բուն ծափահարութիւններ, ժողովը փակեց. ամփոխը լաւ տպաւորութեան տակ ցրուեց:

Մի-ՏԿ

Առաջնորդին յաջողեց վերջապէս երրորդ անգամին ընտրել սալ իր ուղած մարդկանց թէ ինչպէս, այդ մի կողմ թողնենք: այդ հոգ էլ զիմեց Պ. Ռաշմաճեանին. բայց վերջինս պահանջեց յապօրութիւն եւ մ. բ. Ե. Ե.:

Եւ ահա սրանից յետոյ էր, որ Եղիշէ վարդապետը թոյլ տուց կրթորին զեկամարել իրեն: Նա առաջնորդը՝ օրօր կարդալով Լիւրաւայի հասարակութեան եւ աշակերտներին շահագործել սկսեց զանազան յարելի եւ արժանաւոր մարդկանց անուններ, ինչպիսիք են Պ. Պ. Լեւոն Մանուէլեան, Սիւրբական Տիգրանեան, աէր Միրաքեան եւն. իսկ վերջը առանց կարմրելու սկսուց կամ ինչպէս յետոյ ինքն էր ասում անտուշի պաշտօնակատար հրաւիրեց մի մարդի, որը շատ լաւ ծանօթ էր, ինչ հասարակութեան եւ թէ աշակերտներին, որին հէնց նախընթաց տարին իրրեւ անընդունակ ուսուցիչի հետացրել էին համեմատաբար աւելի ցածր դպրոցից: Ինչպէս Եղիշէ վարդապետը նախկին իմբին անբաւարար էր գտնում:

Սկս սոյ դէպքից յետոյ էր, որ առաջնորդի եւ հոգաբարձութեան պէս պայտեց աշակերտների զայրոյթը. 76 հոգուց կայացած մի ժողովում, իրենց ընտրած 40 պատգամաւորներով առաջնորդին ներկայացրին մի խնդրագիր որ փոխանակ այդ անձի, կը ցանկանային դպրոցի կառավարչութիւնը յանձնել Պ. Մարտիրոս Յարութիւնեանին, մի մարդու, որը հինգ տարի շարունակ պաշտօնավարել էր այդ դպրոցներում, ճանաչուած, սիրուած եւ յարգուած էր թէ աշակերտներից եւ թէ հասարակութիւնից եւ վերջապէս, այդ անհամեմատ բարձր էր նշանակուած պարտից: Առաջնորդը ընդդիմացաւ, ժողովուրդը իր զաւակներին արամազրեց այժմ կանչելով հեռացնել առաջնորդի թեկնածուին, որովհետեւ սա աւելի լուրջ միջոցի արժանի էլ չէր: Առաջնորդը երկվորի հոգաբարձութիւնից եւ ընտրովի մարդկանցից խառն ժողով կազմեց, որից այդ

խնդիրը ժողովի առաջ իր ցանկացած գոյնեքով, նկարագրեց եղբուքիւնը. բայց ժողովը նորից յարմար գտաւ, ընտրել է պատգամաւոր մարդիկ, այդ խնդրին վերջ տալու: Կիրքը յաղթել էր առաջնորդին. հէնց նոյն օրը ժողովից անմիջապէս յետոյ պատգամաւորներից երկուսը գնում են առաջնորդարան ժողովի ելքը իմանալու. հայր սուրբը փոխանակ ճիշդ հետեւանը տեսելու, ասում է ուրիշ բան իբր թէ. «Փաղաւը այդ ժամին չի եկել, լակ հոգաբարձութիւնը այս անգամ տեսուչ նշանակեց Պ. Ռ. Սնանգասեանին: Աւելի քան սալ օրինակ էր այդ լուրը. մէկ, որ եթէ հնարաւոր էր փոխել յէկիւն եւ նշանակել մի ուրիշին ինչու ապա չեն նշանակուած նըրան, որին ցանկանում են աշակերտները. բայց աւելի զարմանալին այն էր, որ առաջին աղաւթ, երբ պատգամաւորները ներկայացան ստաշնորդին եւ խօսակցեցաւ Պ. Ռ. Սնանգասեանին մասին, բարեպաշտ Եղիշէ Մուրաթեանը կայծակնահարի պէս ոտքի կանգնեց եւ սկսեց անասնարկել Պ. Ռ. Սնանգասեանին: Անհնարին համարելով մատաղ սերունդի կրթութիւնը նրան յանձնելը, որովհետեւ նա Ս. Էջմիածնի 1600 ամեակը տօնելիս ինչ որ անհաճոյ ճառ էր ասել եւ վարդապետը համոզել էր որ Պ. Սնանգասեանը է. իսկ վերջին անգամ երկու պարտնորդի ներկայութեամբ երբ նրան հարցնում են թէ ինչպէս եղաւ, որ նոյն մարդը այժմ տեսուչ նշանակեց ճշմարտութեան տիրապետը՝ բողոքովին ուրանում է իր ստանձնեքը:

Ռական Ս.

(Շարունակելի)

ԿՐԿԻՆ ՇՈՒՄԼԱՆ

Սաղաղած մտքերը կրկին յուզել սկսած են հոս: Արական վարժարանի համար օգնական դասատուի մը խնդիրը իր տարօրինակ երեւոյթով ծիծաղելի կը դառնայ: Երբ պաշտօնի կը կոչեն կրթական մը իրրեւ օգնական դասատու. առժամանակեայ հոգաբարձութիւնը սխալ քայլ մը անած կը լինի այդպիսի անխոհեմ կար-

գաղութիւն մը լնելով. յաճեալ մեր մանուկների կրթութիւնը ոչ պատրաստուած քահանայի մը, որ կրթական օրինաց իսկ դէմ է, երիտասարդութիւնը կը բողոքէ եւ չուզեր յարգել այդպիսի յիմար կարգադրութիւն մը, համարելով զայն ոտնձգութիւն մը մեր կրթական գործին մէջ. և դու. ազնիւ ընթերցող մի մեղսորդ սկզբունքով Շուժայի երիտասարդութեան բունած այս քայլը, պիտեալով որ, ներկայ դարուս շէջ սիրացու ազգի մը շատաւելը ըլլալէ ալ դպրոցը եւք. տեղէք քսող քակրթութիւն սզգեքը՝ լուսաւորելու նպատակով լակ այդ սեւ վեղարաւորները իր երկրէն դուրս կը նետէ. որպէսզի մտքուր մթնոլորտը չապականեն:

ԻՆՏԵՂԻԿՆԵՍ

16 Նոյեմբ. 903
Շուժայ

ՅԱՅՏԱՐԱՐ ՈՒԹԻՒՆ

Վառնայի «Սիւնիկեան ՍանՈՒԹ» Ընկերութիւնը վերակազմուեցաւ: Անոր նախկին հաշիւները յանձնուած են արգէն տեղւոյս Հոգաբարձութեան: Այս Ընկերութիւնը իր երկու տարուան գոյութեան ժամանակամիջոցին բաւական ոգուտներ ընծայեց աշակերտութեան՝ առնուելով ընագիտական գործիքներ, աշխարհագրական քարտէշներ, պատկերներ և տալով ազգային աշակերտներուն դպրոցական պիտոյքներ:

Ներկայ տարեշրջանին ալ Վարչութիւնն մտադիր է՝ ըստ Ընկերութեան կանոնագրի՝ հիմնել դպրոցական ԳԻՎԻՄԻՆ մը՝ անշուշտ առանց դադարելու ազգային աշակերտաց գիրք, տեսութակ ևն. սալէ — աշակերտներուն օգտակար և միանգամայն գիւրահասկնալի ոճով գրքեր պատուակուգ: Որք՝ այս բարի նըպատակը իրագործելու համար՝

ուրախ, որ այդպէս եւ դատուած և այդպէս զգում է իմ վարկ կեղծ էր. կարծում է թէ քո զգացմունքը աւելի զօրաւոր էր. անյաջողութեան դիպքում խորապիշ տեսակից: Ուրախ եմ որ գործը այնքան թնջկված կերպարանք չէ ստանում. հիմա հանդիստ սրտով տուն կը վերադառնամ: Դէ, ցանկութիւն հոգիս. աւելի քան եղի. այստեսակ փոքրիկ հիւսաթափումներ ամեն աղջկայ կեանքի մէջ պատահած են. այդ հիւսաթափումներն են մեր դպրոցը՝ կեանքի արժանաւոր ընկեր գանելու համար: Բայ եղիք, Արշակից լաւ մարդիկ շատ կան, բաւ է որ սիրտդ խորասկուած չը լինի. ինչպէս ասում են արգէն:

Սոսքը վերջացնելուց յետոյ, օրիորդ Ջուլիանը գրկախառնեց իր մատաղ ընկերուհու հետ, բաժանվեց ու սենեակից դուրս եկաւ. Լիզան մնաց մենակ: Մի վայրկեան շանցած արտատուէնքները սկսեցին վազել նրա հրաշալի սչքերից, ցօղաւ որբով սիրուն թարթիչները. նա կրկին մո-

տեցաւ բաց պատուհանին. երկինքը արդէն խաւար էր. հազարաւոր ճըրագներ պլպլում էին մութ տարածութեան մէջ, և աւելի զգալի դարձնում վրա հասնող գիշերի մթութիւնը:

—Այլևս չը պէտք է սիրել Արշակին, հասա՛նք Լիզան, այլևս պէտք է հրաժարվել գաղտնի, երազական պաշտամունքից, պէտք է խորասկել սրտիս անհնամուժ խորքում կանգնեցրած տաճարը, որի մէջ դրոշմված էր սիրուն, խելացի, անձնազոհ Արշակի պատկերը և որի առջև խուսկի և մոմի փոխարէն միտում էին իմ կուսական զգացմունքները: Դիւրին բան չէ, բայց պէտք է խորտակել տաճարը, պէտք է կորզել այնտեղ դրոշմած պատկերը, որի պաշտովելը իրեն ախն էլ չի գիտեր: Մի երկու ժամ ասա՛ք դիտում էի վերջալոյսի մէջ ընկղմված ախարհը. ահա նրան յաջողեց մոթ գիշերել իր թոյլ պապուսն առողքով և արեւտական լապիւրեթով, այս գիշերին, մոթին վաղը պէտք է

յաջողիք առաւօտը, պլպլացող, ցողացող աստղերին ու լապախներին պէտք է յաջողէ Արևը՝ նախ վարդազոյն լոյսով, ապա բողոքովին բողոքով: Սրտիս մէջ կատարվեց նոյնը. դեռ մի քանի ժամ առաջ նա լուսափայլ էր, չը գիտէի որ վերջալոյսն է վրա հասնում, որին պէտք է հետևէր գիշերային խաւարը: Եկաւ և գիշերը, և յոյս ունեմ որ նա յատենական չէ ու կը գայ նոր առաւօտը, կը ծագի պայծառ արեւը:

Բայց ով Աստուած իմ, յանկարծ այդ գիշերը մշտապէս լինի՝ յանկարծ չը կարողանամ սրտիցս դուրս կորզել Արշակի պատկերը. յանկարծ շարունակեմ պաշտել նրան, որը պաշտում է ուրիշին: Ոչ, ոչ, անտանելի կը լինի այդ: Այդպէս կարող է լինել այն զեպուս միայն, երբ Արշակը մնայ նոյն իսկայական հանրային մարդը: Բայց նախնական նրան կիջեցնի իմ գիտցած իսկական բարձրութիւնից. կը չեզոքացնի նրա մէջ գտնվող բոլոր այն յատկութիւնները, ոյսնք ինձ գրաւում,

հրապորում էին, նախնական անգիտակցաբար, իր երջանկութիւնը ամբողջացնելու համար իմ բժիշկը կը ներկայանայ:

Եթէ այդպէս չը լինի եւ կորած եմ. աշխարհի ամենագոյնից աղջիկներից մէկը: Մի խորատակված ջախջախված ծաղիկ, իր բացված ստամբին ժամերում, դեռ կենսաբոյր ցօլից չը յազեցած, դեռ արեգակի ջերմ ճառագայթների հետ չը գրկախալված:

(Շարունակելի)

մեր արամադրութեան տակ մաս մը միայն դրամ գտնուելուն կը խնդրուի Յարգոյ Հայ Հասարակութենէն, մանաւանդ դպրոցին յաւաքի իմութեան փոփոքող աղանիւ Անհատներէն որ ձեռնուող ըլլան Ընկերութեանն իրենց դրամական նուէրներով և կամ ամուսնական զոհերով, որուն համար պէտք է գիտել մեր հաւաքիչ Յովհաննէս Սիմոնեանի:

Բազմը է մեզ յուսալ, որ մեր այս համեստ խնդիրքը անխելի չի մնար և ուսման համակիրները կը քաջախիտ մեր այս օգտակար ձեռնարկը:

Վան. Ատենադպրի Ատենապետ Յ. Սիմոնեան Մ. Ենօլիկեան 16 Նոյ. 1903

Վանա (Կնիֆ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Հնչակեան եղբայրասպանութիւնը Եւրոպայի հայասէր պրօպագանդիստներու մեծ հարուած: Մեր բարեկամներն անդամ մնացին հիասթափուած: Տէլիպատ չը պատասխանեց Մարտի Սէպտեմբերի Հայոց խնդրի մասին տուած հարցին:

— Լօնտօնի ոստիկանութեան բացած քննութենէն յայտնի եղաւ որ այնտեղ կատարուած եղբայրասպան ոճիրներուն հեղինակը Տիգրան Թիրխանեան անուն անձը եղած է: Զարագործին քով գտնուած է կեղծ անցագիր մը Գեորգի Եանիֆ անունամբ:

Թիրխանեան անդամ եղած է Մ. Նահանգներու Միտլպորօի Վերակազմեալներու մասնաճիւղին:

Այս ամենը իհարկէ չեն կրնար արգելել, որ Նոր-հնչակեանները դարձեալ ուրանան գործուած ահուկ ոճիրը:

— Պոլսէն «Յայթոն» կը գրեն, որ Պատրիարքը նորէն եպիսկոպոսական ժողով մը գումարելով ծարին զրկած է բողոքագիր մը Հայոց եկեղեցական կալուածներու գրաման գէմ:

— Վանայի Մակեդոն. նպաստի յանձնախումբը հանգանակութիւն մը ըրած է գաղթականներու օգտին:

Հայերէն միայն գոյցած է կոկիկ գումար մը:

— Բուսճուգի ազգ. վարժարանի նպաստ այս երեկոյ պիտի տրուի ընտանեկան պարահանդէս մը: Մենք յուսով ենք բուսճուգիները պիտի գիտնան քաջախիտ յայդ օգտակար ձեռնարկը:

Երբ պիտի շարժին Վանայի ազգ. պաշտօնեաները: Զէ՞ որ մեր դպրոցներն ալ ունին այնքան կարիքներ:

— Իհարկէ Ասքանազի խմբագրութեամբ Ողէքսանդրիոյ մէջ

սկսած է հրատարակուիլ «Պարտէզ» անուն շաբաթաթերթ մը, գրական, գիտական և մանկավարժական բաժիններով: Թերթին մանաւանդ մանկավարժական բաժինը շատ թոյլ է և զուրկ գիտական ուէ արժէքէ: Մենք խորհուրդ կուտայինք «Պարտէզ» ի խմբագրութեան հետեւիլ Հէրպարթ—Յիլլըրի և Ռայնի մեթոտներուն:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազգ. ժողովին մէջ Բանայթոխով քննադատեց նախկին կառավարութեանց կատարած գործերը, Յանէֆ Երկար ճառ մը խօսելով պաշտպանեց իր քաղաքական գործունէութիւնը ու իր անկումը վերագրեց ժամանակի անյարմարութեան:

Խօսելով Մակեդոնիոյ մասին, յայտնեց, որ զինեալ միջամտութիւն մը աղետաբեր էր Պուլկարիոյ համար: Պէտք է ըսաւ Տանէլ՝ մշտական բարեկամութեան մէջ մնալ Ռուսիոյ և Սերպիոյ հետ, Առաջարկեց նաեւ մանրամասն քննել Վանայի հարցը:

— Բացուած է Պուլկարիոյ և Ռուսմանիոյ միջեւ հեռաձայնական (դէլէֆօն) յարաբերութիւն: Այս առթիւ իշխանը և Ռուսմանիոյ ներքին գործոց նախարարը փոխանակեցին հեռագիրներ:

— Ռիլա և ուրիշ տեղեր զգացուած են երկրաշարժի տկար ցնցումներ: Աղղութիւնը չէ որոշուած:

— Ոսֆիայի ուսանողները կատարել տուած են ի յիշատակ Մակեդոնիոյ մէջ ինկած ապստամբ քաջերու հոգեհանգիստ և շքեղ թափօրով մը քաղաքին մէջ ըրած են շրջան մը: Մասնակցած են համալսարանի բոլոր պրօֆէսորները և կրթական նախարար Նիշմանով:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

Խօսելով գրան տուած պատասխանին մասին ուսալ թերթ մը իրաւամբ կաւելցնէ, որ եթէ Թուրքիոյ ազատութիւն ձգուի ճնշուած զաւառները ինքնազուխ բարենորոգել, այն ատեն ամէն ծրագիր զերօր արժէք ունին: Ուստի եթէ կուզեն պետութիւնները Մակեդոնիոյ տրուած ծրագիրը իրագործել, այն ատեն գործօն գերը պէտք է իրենք ստանձնեն:

— Ի. սքիւպի մետրոպօլիտը Ֆիր միլեան ծանր հիւանդ է և վիէննա փոխադրուած բուժուելու համար:

ՌՈՒՍԻԱ

Թերթերը ամէն օր տեղեկութիւններ կուտան կայսրուհին հիւանդութեան վրայ, որ երթալով կը լաւանայ:

— Գալիցիոյ վերքերը սկսած են աւելի ցաւ պատճառել: Հասակեր իշխանը, պէտք էր գիտնար, որ սուր առնողը, սուրով կիրնայ:

ՍԵՐՊՈՒԱ

Սպաներու ժողովի մը մէջ զօրավար Մաշին խօսեցաւ քաղաքական ճառ մը, որու մէջ պատմօց Ողէքսանտր թագաւորի ըստպանութեան նախապայմանները և գոտու զանոնք շատ արդարացի: Ներկայ էին 400 սպաներ, որոնք հաւանութեան նշաններ տուին:

ՌՈՒՄՆԻԱ

Երեսփոխանական ժողովի նախագահ ընտրուեցաւ Փէրեկիտէս:

ՖՐԱՆՍԱ

Ժօրէս նոր նամակ մը կարգալով պահանջեց վերաքննել Տրէյֆուսի հարցը:

ԻՏԱԼԻԱ

Համալսարանական քաղաքներու մէջ ուսանողները կազմակերպեցին հակաւստրիական ցոյցեր: Անոնք շատ յուզուած են Ինսպրեկի իտալական համալսարանի գոցուելուն համար:

Յ Ո Ւ Ն Ա Ս Տ Ա Ն

«Պրէսթի» նոր յունարէն թարգմանութեամբ ներկայացման առթիւ Աթէնքի ուսանողները բողոքեցին և ցոյցի դուրս եկան: Ոստիկանութիւնը միջամտեց, տեղի ունեցաւ կռիւ: պատահեցաւ մէկ մահ:

ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիա տեսնելով որ Ռուսիա Մանչուրիայէն դուրս չպիտի ելլէ, կուզէ ինք ալ Թիպէթի մէջ հաստատուիլ: Զօրքը արդէն շարժած է: կը փնտռուին շինացի թարգմաններ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանիոյ հարաւային ալեմանեան Ափրիկէի գաղութը կը շարունակէ իր պատամբական գիմադրութիւնը:

Անիշխանականները ուղեցին Պէրլինի մէջ գաղտնի ժողով մը ընել: Ոստիկանութիւնը արգելեց:

ՆՊԱԿԱՏՈՒՓ

Հապէշիտան, Հարար, Պ. Ա. Զ.—Այդ անձը հայրենիք մեկնած է: Զեզ հայրենակից Պ. Գալուստի միջոցաւ ձեր նամակը իր հասցէին ուղարկուեցաւ:

— Բուսճուգ, — Լախտ, — շալժեր ատոնցմով զբաղիլ:

Պ. Մելքիսէթ.— Երբ պատասխանը և ձեզ, Հալոյրդեցէք մեզ ձեր տեղեկութիւնները:

— Սօֆիա, — Հարարիւ, — Զեր անտեղի կատարած ձեզ պատիւ չի բերեր: Գուք ինկատի ունենալու էք այն բոլոր դժուարութիւնները, որոնք կապուած են հայերէն դերք մը հրատարակու համար: Մի քիչ օղորմատութիւն:

ՎԱՃԱՌՈՒՄ ԵՆ

Ե. Թոփանեանի խնդրած պատկերազարդ

«ԼՈՅՍ»

Գրպանի, Պասի և Սեղանի օրոցոյնը:

«ԼՈՅՍ» օրացոյցները ՆՊԱՏԱԿՆ է գիտութեան լոյս սփռել ժողովրդի խաւար խաւերում: Կնար եղածի չափով պ սկերպցնել հայի անցեալն ու ներկան, մշտական կոիւ մղել այն հրատարակութիւնները դէմ, որոնք նիւթական շահերից զրդուած սնապաշտութեան և սգիտութեան սերմեր են ցանում ընթերցողները շրջանում և առհասարակ ընթերցանութեան օգտակար նիւթ և անհրաժեշտ գիտելիքներ տարածել:

Այդ նպատակին հասնելու համար մենք չենք խնայիլ ոչ ջանք և ոչ նիւթական միջոցներ, աշխատակցութեան ենք հրաւիրել յայտնի հեղինակներին ու յասանակներին, բոլոր երեք օրացոյցներն էլ պատկերազարդել ենք յատուկ պատրաստել տուած նկարներով, իսկ բովանդակութիւնը դաւաւորել ենք այնպէս, որ օրացոյցները իւրաքանչիւր տեսակը առանձին վերցրած մի ամբողջութիւն կազմէ և միեւնոյն ժամանակ ցանկալի ու օգտակար լրացուցիչ լինի մեր կրթութի համար:

Պուլկարիայում գնել փոփոքողները թող գիտեն Բուսճուգ Մ. Պասաճեանի:

Գիներն են. Գրպանի մէկ ֆր. Պատի 1,50, Սեղանի 5 ֆրանք:

Մանօթ.— Գնողներու դիւրութիւն ընծայելու համար գրամի փոխարէն ընդունուած են նաեւ Պուլ. նամակադրօյմ, Բօստի ծախսը վաճառողին վրայ:

Է. ԿԿՆՈՒՆԻ

Կովկասեան Վէրքեր Հրատարակութիւն Հ Յ. Գալուստի թեան:

Գինն է 3 ֆրանք:

ОТГОВОРНИКЪ

Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Взаимность“ Варна